

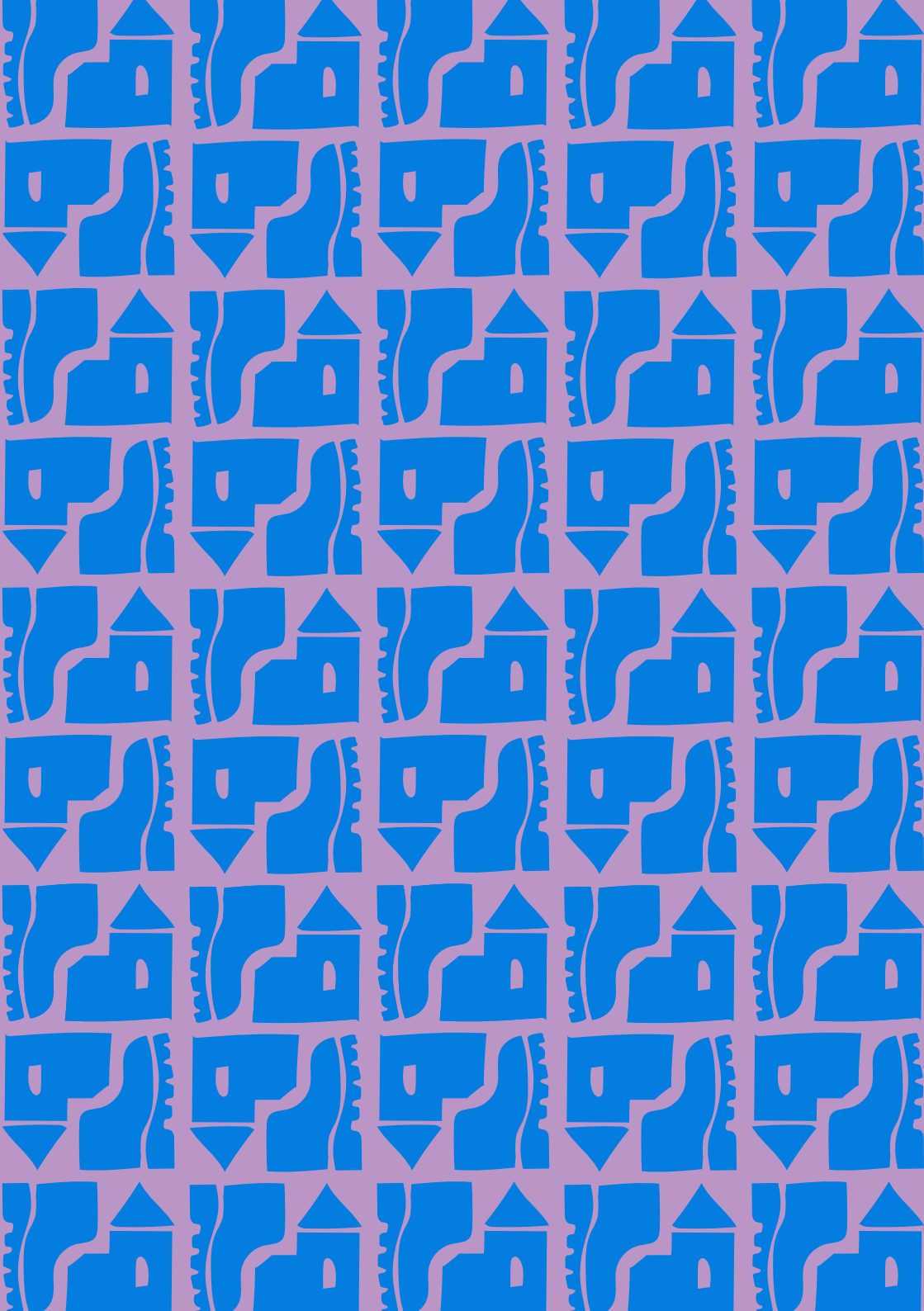
HET ZILTEPAD

LOSDORP WANDELROUTES

LANGS DE
RUIGE RAND

VAN HET
NOORDEN

LANGS DE
RUIGE RAND
VAN HET
NOORDEN

HET ZILTE
LANGS DE RUIGE RAND PAD VAN HET NOORDEN

WELKOM OP HET ZILTEPAD

In dit weidse gebied dienen de kerktorens als prachtige bakens, net zoals vroeger voor de scheepvaart. Ook voor ons zijn het bakens van betekenis, in allerlei opzichten. En nu kunnen ze dat ook voor jou zijn. We hebben de deuren alvast voor je opengezet.

Elk routeboekje is opgebouwd uit eerst een rondwandeling die je vanuit de kerk kan starten en waar je ook weer terugkeert. Daarna volgt een etappe naar rechts en een ingekorte versie naar links. Zo kan je zelf kiezen of je alleen de rondwandeling wil doen of dat je misschien wel meerdaags gaat wandelen. Welke kant je op gaat mag je helemaal zelf weten.

**Wij wensen je mooie momenten
en ontmoetingen!**

**'ALLEEN WAAR JE TE VOET WAS,
BEN JE WERKELIJK GEWEEST'
- GOETHE**

AL VER VOOR HET BEGIN VAN DE WESTERSE JAARTELLING ONTDEKTE KOLONISTEN DAT HET OP DE KWELDERS VAN HET WAD GOED TOEVEN WAS. BOEREN DIE OP DE UITLOPERS VAN DE HONDSRUG WOONDE HOEDDEN HUN VEE OP ZAND- EN SLIKPLATEN DIE DROOG STONDEN. LATER BOUWDE ZE HUN ZOMERKAMPEN UIT TOT VASTE VERBLIJFPLAATSEN EN WIERPEN HEUVELS OM ZICHT TE BESCHERMEN TEGEN DE GRILLEN VAN DE ZEE.

De wierde van Losdorp is ruim 2600 jaar oud. Er leefden volgens de latere Romeinse geschiedschrijvers en dichters mensen in deerniswekkende omstandigheden. Plinius de Oudere schrijft in zijn *Naturalis historia*:

'Met een ontzaglijke gang beweegt zich daar met tussenpozen van tweemaal alle dagen en nachten de uitstromende Oceaan over onmetelijke weidsheid, en bedekt wat een oeverloze discussie van de natuur is en (het blijft) twijfelachtig

of het een deel van het land of van de zee is. Daar, een meelijwekkend volk, zitten ze op hoge bulten of 'podiums', opgebouwd met eigen hand tot waar naar hun ervaring de hoogste vloed reikt. Met hun huisjes die daarop gezet zijn, lijken ze op zeelieden wanneer het water de omgeving bedekt, maar op schipbreukelingen wanneer het water weggetrokken is, en jagen ze rond hun hutten op vissen die wegvluchten met de zee.'

Vanaf het jaar 1000 legden de bewoners lage dijkjes aan om zich tegen het water te beschermen. De Noordzee werd onstuimiger, het Wad was volop in beweging. Het stormde vaker en het water kwam hoger. Kloosterlingen van Feldwerd en Holwierde wierpen met hulp van de boeren ten noorden van Godlinze en Losdorp de Oude Dijk op, een van de eerste zeedijken in Groningen. Na de Kerstvloed van 1717 startte een jaar later de inpoldering van kweldergronden buiten de Oude Dijk. Losdorp raakte steeds verder losgezongen van de zee.

INHOUD

1. INTRO LOSDORP p. 4

2. RONDWANDELING LOSDORP p. 7

3. ETAPPE NAAR ← LOSDORP-UITHUIZERMEEDEN p. 15

4. FIETSRUTES VANAF LOSDORP p. 23

RONDWANDELING

LOSDORP

16

KM

MINDERWAARDIGE BARBAREN

SPIJK EN LOSDORP LIGGEN OP EEN OUDE KWELDERRUG DIE AL VANAF DE ZEVENDE EEUW VOOR CHRISTUS BEWOONBAAR WAS.

De bewoningsgeschiedenis van Bierum, dat nog wat verder oostelijk aan de Waddenkust lag, begon rond de jaartelling. Deze Wadbewoners had Plinius de Oudere voor ogen toen hij rond 60 na Christus begon aan zijn Naturalis historia. Ze leefden van vissen en maakten netten van riet en moerasbies, verwarmden zich met in de wind gedroogde modder. Om het beeld van minderwaardige barbaren te versterken, vergat de Romein te vermelden dat zij vee hielden en dat vlees en huiden bij de Romeinen in trek waren. Nadat het Romeinse Rijk instortte, begon de bloeiperiode van het Friese Rijk met handelsposten langs de Oostzee en Noordzee. Het Waddengebied, de Friese delta, behoorde tot de dichtstbevolkte streken van Noordwest Europa. De Friezen bevoeren met hun landbouwproducten zeeën en rivieren.

1 IN 1812 WERD NICOLAAS WESTENDORP PREDIKANT IN

LOSDORP. Hij las en schreef veel en had een brede interesse, zowel voor de cultuurgeschiedenis als voor onderwijskundige verbeteringen. Hij gold als pionier op het gebied van de Nederlandse archeologie. De Universiteit van Leiden bood hem in dat vakgebied een leerstoel aan, die sloeg hij af omdat zijn vrouw haar gouden oorijzers, onderdeel van de Groninger klederdracht, niet mocht dragen. Westendorp ligt begraven op het kerkhof bij de Johanneskerk.

2 BIJNA ELKE PLAATS AAN DE WADDENKUST BESCHIKTE OVER EEN HAVENTJE.

Het Losdorper en Spiekster Maar was voor de bedijking een priel in het kwelderlandschap. Na de aanleg van dijken groeiden de waterlopen uit tot belangrijke vervoersaders. De wegen in de provincie waren onverhard en lange perioden slecht begaanbaar. Door de aanleg van een zwaaiكوم was de Losdorper Maar geschikt om vee, zuivel- en landbouwproducten te vervoeren. Ook de aanvoer van turf vond over water plaats. De trekschuit naar Groningen vertrok vanaf 't Maar, Westendorp maakte er als predikant en schoolopzichter vaak gebruik van.

3 VAN DE BORGH LUINGA TOT BERUM REST WEINIG MEER DAN GRACHTEN,

een boerderij van latere datum en een weelderige tuin op de plek waar ooit een Engels landschapspark was aangelegd. De bewoning van het chique landhuis gaat terug tot de vijftiende eeuw. Dan duikt in de annalen de naam van Remmert tho Berum op. De adellijke behuizing lag op een van de drie wierden. In een van die wierden is zogenoemd streepbandaardewerk aangetroffen. Daaruit blijkt dat de wierde rond het begin van de jaartelling bewoond is geweest. Andere vondsten tonen aan dat de opgeworpen hoogten gedurende de middeleeuwen bewoond bleven. In de kerk van Bierum liggen grafstenen van enkele bewoners van de borg. Die werd in 1825 gesloopt. Het wandelpad slingert langs de boomgaard door het park en volgt de gracht.

4 DE NAAM UITEINDE ZEGT GENOEG.

Het gehucht vlak achter de zeedijk lag het verst van de kerk vandaan, op het uiterste einde van de kerspel. In 1445 wordt het genoemd als jn wtende (in uutende). Het gehucht telt zeven huizen, de meeste zijn boerderijen die op een eigen huiswierde staan. Eromheen liggen nog een aantal onbehuiste wierden.

5 HET GEBIED TUSSEN UITEINDE EN HOOGWATUM WAS VAN GROOT STRATEGISCH BELANG.

In 1780 was er een militaire uitkijkpost gevestigd tijdens de vierde Engels-Nederlandse oorlog. In 1888 verrees er een vuurtoren als onderdeel van het 'lichtenplan' beneden Eems. Het was een robuust gebouw voorzien van een lantaarn op het platte dak. De vuurtoren diende als uitkijkpost voor de Duitse Batterie Nansum. De geallieerden bombardeerden de toren. De er tegenaan gebouwde vuurtorenwachterswoning raakte zwaar beschadigd. De restanten zijn in 1965 opgeruimd. De replica van de toren dient tegenwoordig als nest voor een torenvalk, die langs de Waddenkust op veldmuizen jaagt.

6 DE DIJK LANGS DE BOCHT VAN WATUM IS OP DE SCHOP GENOMEN.

Het waterschap Noorderzijvest en de provincie Groningen bouwen een nieuwe getijdenduiker. Tevens is er landinwaarts een tweede dijk aangelegd. De dubbele dijk moet het achterland beter beschermen tegen overstromingen. Tussen de lagere- en hogere dijk komt een gebied met eb en vloed. Daar kan slib uit de Eems-Dollard bezinken en ontstaat een nieuw leefgebied voor ziltminnende flora en fauna. Ook kan er worden geëxperimenteerd met zilte landbouw. In de Bocht van Watum ligt een klein strandje. Op de vernieuwde dijk tussen Delfzijl en Nieuwstad symboliseren vier kunstzinnige gedichtenbanken het nieuwe evenwicht tussen zee en land.

7 IN EEN RUIE OMLIJSTING
VAN GROEN SPRINGT DE RODE
BAKSTENEN SEBASTIAANKERK IN
HET OOG.

De kerk staat op een van de wierden van Bierum en is voorzien van een opvallend grote steunbeer die als een boekenstaander de toren uit de dertiende eeuw houvast biedt. De kerk is gebouwd in de overgangperiode tussen romaans en romanogotisch. In de kerk zijn een paar opvallende schilderijen te zien, ondermeer van de beschermheilige Sebastiaan geflankeerd door een paus. Vermeldenswaard is het doopvont van Bentheimer zandsteen, eveneens dertiende-eeuws. Een van de herenbanken draagt de wapens van de bewoners van Luinga.

8 DE KERKTOREN VAN SPIJK IS
BEZONGEN IN EEN LIED VAN
DE GRONINGER TROUBADOUR EDE
STAAL. De open toren uit 1902
is duidelijk geïnspireerd op de
kerktoren van Uithuizermeeden,

die weer was geënt op de toren van de Hoge der Aa-kerk in Groningen. De middeleeuwse Andreas-kerk is na een grote brand in de zeventiende eeuw herbouwd. De kerk is omringd door een gracht, waarbij het kerkterrein het centrum van de wierde vormt. Aan de zuid- en oostkant van het dorp loopt nog een tweede ring. De wierde is niet afgegraven, waardoor de radiale structuur van het dorp goed bewaard is gebleven. Spijk is een van de oudste nederzettingen in het Noord-Groninger zeeleigebied. Tweemaal werd het dorp door stormvloed vrijwel van de kaart geveegd. Bij de Sint-Maartensvloed in 1686 kwamen 104 mensen om, bij de Kerstvloed van 1717 53 mensen en 1333 dieren. De zee verzwolg 34 huizen. In Bierum verdronken 67 mensen. Steeds opnieuw werden de dorpen herbouwd en dijken verzaamd.

ROUTEBSCHRIJVING

 RONDWANDELING Losdorp

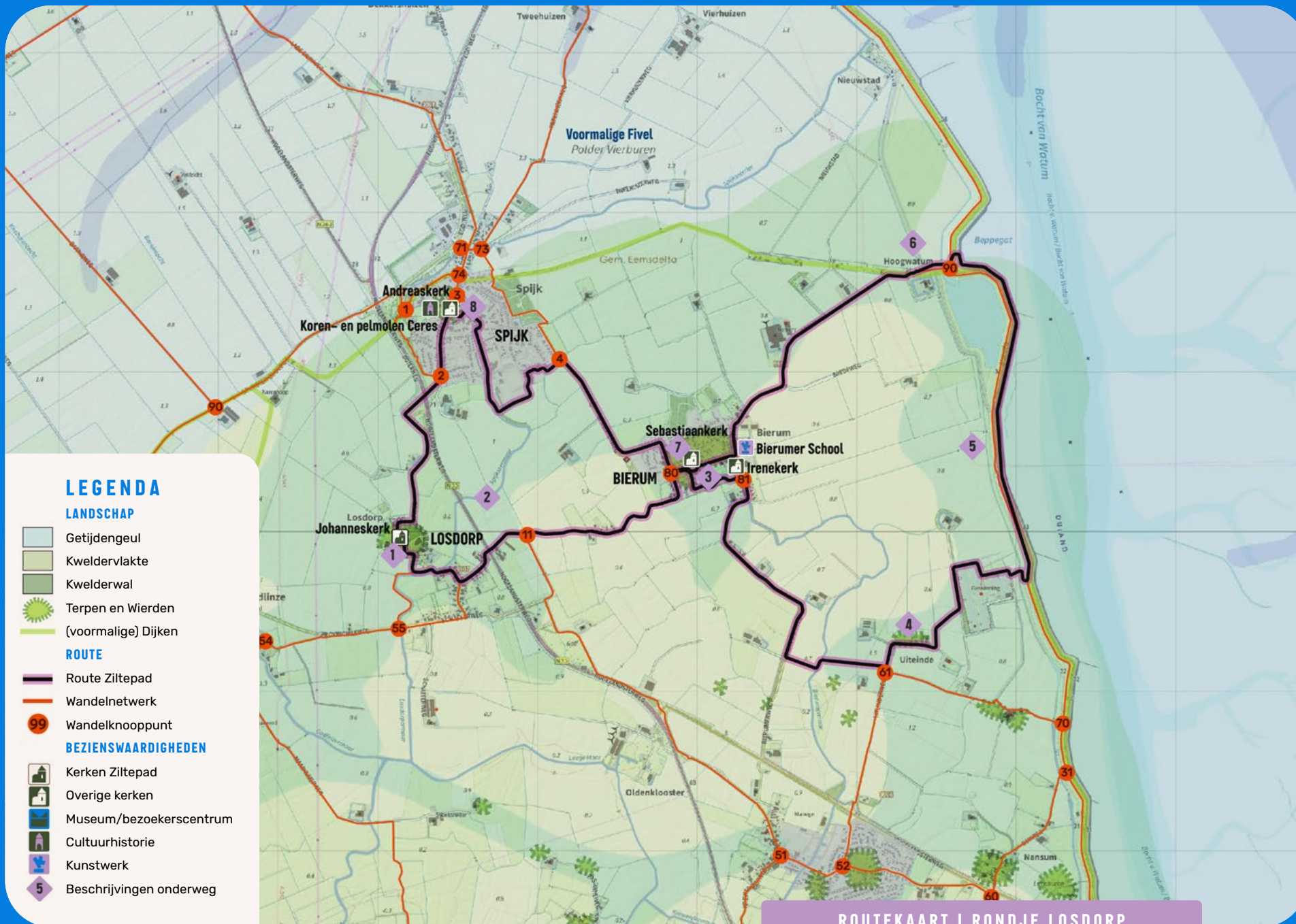
AFSTAND 16 km

STARTPUNT Johanneskerk

Vanaf de entree van de Johanneskerk **← LA** Fraeilemaweg. Na bocht naar links **RA →** knooppuntenroute volgen. Door park, voor Losdorpermaar **← LA** en op weg **RA →** over brug Westendorpweg volgen. Op driesprong bij transformatorhuisje **← LA** Krommeweg. Onder N33 door en bij 11 rechtdoor naar 80.

Bij 80 **RA →** naar 81 Torenlaan. Voor Sebastiaankerk weg volgen naar rechts. Om hertenkamp heen **← LA** door park. Bij 81 **RA →** naar 61. Hereweg volgen, gaat over in Holwierderweg en daarna na bocht naar rechts in Bierumerweg. Bij toegangsweg aan rechterhand naar boerderij **← LA** fietspad door boerenland. Einde **← LA** Uiteinderweg (verlaat knooppunten) en voor NAM-locatie **← LA**. Einde NAM-locatie **RA →** pad naar dijk. Over kruin dijk **← LA** naar 90. (Let op: hier wordt gewerkt aan de dijk en nieuw gemaal. Omleiding mogelijk linksom de werkzaamheden). Bij 90 **← LA** richting 81. Langs Rustpunt Wiksterstee. Op driesprong **RA →** Hoogwatum, gaat over in Bredeweg. In Bierum **← LA** Hereweg tot aan Borgsingel **RA →** naar Sebastiaankerk. Vervolgens via Torenlaan bij 80 **RA →** naar 4. Bij 4 weg oversteken naar 3 om sportvelden Spijk heen. Op Nesweg **RA** en **← LA** Alberdaweg. Op splitsing **← LA** Achteromweg en **RA →** Bakkerijpad naar Andreaskerk. Met rug naar kerk rechtdoor Hoofdweg-Zuid naar 2. Bij 2 rechtdoor naar 55 en Johanneskerk Losdorp.

LEGENDA

LANDSCHAP

- Getijdengeul
- Kweldervlakte
- Kwelderwal
- Terpen en Wierden
- (voormalige) Dijken

ROUTE

- Route Ziltepad
- Wandelnetwerk
- Wandelknooppunt

BEZIENSWAARDIGHEDEN

- Kerken Ziltepad
- Overige kerken
- Museum/bezoekerscentrum
- Cultuurhistorie
- Kunstwerk
- Beschrijvingen onderweg

ROUTEKAART | RONDJE LOSDORP

ETAPPE NAAR LINKS

LOSDORP UITHUIZERMEEDEEN

21,6 KM

EEN LANDSCHAP GEVORMD DOOR DE FIVELBOEZEM

DE WADDENDIJK LIGT
KILOMETERS VER WEG.
HET INGEPOLDERDE LAND
DRONG STUKJE BIJ BEETJE DE
WADDENZEE VERDER TERUG.

In de middeleeuwen werd ook de Fivelboezem, de rivier die het noordoosten van Groningen mede vorm gaf, door monniken en boeren bedwongen en drooggelegd. Toch zijn de hoogten en laagten tussen Uithuizermeeden en Losdorp nog altijd herkenbaar.

Als de wind uit het noordoosten waait ruikt het naar de zilte Waddenzee als een herinnering aan de duizenden jaren dat het boerenland en de zee armpje drukten. Soms was de zee de bovenliggende partij, maar vanaf de middeleeuwen wisten mensen het water vaker te verslaan. Een enkele keer, zoals met de Kerstvloed van 1715, sloeg de natuur genadeloos terug. In de gemeenten De Marne en Eemsmond verdronken meer dan tweeduizend inwoners.

1 VANAF HET BOERENPAD LANGS DE LOSDORPER MAAR

lijkt de Johanneskerk van Losdorp de wandelaar te wenken of uit te zwaaien. Ook deze dertiende-eeuwse kerk had waarschijnlijk een houten voorganger. Door een ingrijpende verbouwing in 1775 is van het oorspronkelijke uiterlijk weinig terug te zien. Losdorp dankt haar bekendheid aan de predikant Nicolaas Westendorp die veel schreef over de cultuurhistorie van streek en ommelanden. Hij gold als pionier van de Nederlandse oudheidkunde en trad daarmee in het voetspoor van Engelse collega's in hun grote interesse voor geologie en archeologie. In de kerk is een informatiepunt ingericht.

2 **GODLINZE IS VERREWEG HET OUDST BEWOONDE DORP** op de route tussen Uithuizermeeden en Losdorp. De wierde ontstond al rond de tweede eeuw voor Christus op een oeverwal langs de Fivelboezem. In de loop van tijd, en dat is nog altijd mooi te zien als je op het dorp afloopt, is de wierde opgehoogd tot 6,22 meter boven N.A.P. Daarmee behoort deze tot de hoogste in Groningen. De archeoloog Van Giffen heeft in 1919 bij opgravingen een middeleeuws grafveld blootgelegd met graven en grafbijzettingen uit de Karolingische tijd. Er moet toen al een rijke elite hebben gewoond. De naam zou kunnen verwijzen naar Godelinvigi, de plek waar Godlev – een Keltische godheid – woonde. De radiale wierdenstructuur is goed bewaard gebleven. De romanogotische Pancratiuskerk staat op de plaats van een tufstenen kerk uit de twaalfde eeuw. Tussen de dertiende en de zestiende eeuw zijn de gewelven beschilderd met religieuze motieven.

3 **INDRUKWEKKENDE LANEN OMZOOMD DOOR STATIGE BOMEN LEIDEN NAAR** het voormalige borgterrein van de borg Alberda. De huidige monumentale boerderij Alberdaheerd staat op een dubbel omgracht terrein. De geschiedenis van de borg voert terug naar de vijftiende eeuw. In 2008 kreeg de Alberdaheerd de Teenstraprijs van de Boerderijstichting Groningen, om de manier waarop boerderij en borgterrein als beeldbepalend element in het landschap behouden zijn. De route loopt langs de theekepel die omstreeks 1875 is gebouwd en niet zoals gebruikelijk op een heuveltje is gebouwd, maar op acht houten staanders.

4 **'T ZANDT ONTSTOND OP EEN ZANDRUG IN DE OUDE BOEZEM VAN DE FIVEL.** Al voor de bedijking door de monniken van Bloemhof rond 1317 had het dorp een eigen kerk. Het oudste deel van de Mariakerk stamt uit de dertiende eeuw. De zandrug waarop de dorpingen zich vestigden lag voor de zeewering die tussen Godlinze en Zeerijp was opgeworpen om het achterland tegen het Wadwater te beschermen. Een pad vol poëzie dat de contouren van de zandrug volgt, maakt een omtrekkende beweging naar de prachtige kerk. De losstaande toren is begin dertiende-eeuws. Het siermetselwerk is van ongekende kwaliteit. Op een wand van het schip en in de dakgewelven is oorspronkelijk schilderwerk bewaard gebleven, zoals afbeeldingen van de Dag des Oordeels, van de evangelisten en van Jezus. Het orgel

stamt uit 1662 en is in de achttiende eeuw verder vormgegeven door de bekende orgelbouwers Albertus Antoni Hinsz, Heinrich Hermann Freytag en Frans Casper Snitger.

5 **OOSTERNIELAND EN ZIJLDIJK ZIJN AAN DE OEVER VAN DE GROOTE TJARIET ONTSTAAN ALS** dubbeldorp rond een dijk van de Fivelboezem. Monniken van het klooster Bloemhof in Wittewierum bedijkten het gebied in 1317 en legden een zeesluis aan. In 1444 volgde de inpoldering van het oostelijke gebied, waardoor de sluis overbodig was. De naam Zijldijk beklifde. In Zijldijk staat een Doopsgezinde vermaning uit 1772. De gereformeerde kerk is verbouwd tot intiem logement. Daarnaast bevindt zich het dorps huis. Op de parkeerplaats staan elektrische deelauto's.

6

HET NIEUWE LAND STREKT ZICH IN KEURIGE KAVELS UIT TEN NOORDEN VAN UITHUIZERMEEDEN EN ROODESCHOOL.

Rechte lijnen domineren het landschap. Tussen Roodeschool en Zijldijk ligt een restant van een zijtak van de Fivel: de Tjariet. De Grote Tjariet was van oorsprong de buitendijkse voortzetting van de Fivel, die vrijwel volledig is verzand. In de vroegere Fivelboezem zijn zandbanken en kwelderwallen achtergebleven. Daarop was het ook goed wonen voordat de bedijking het zeewater buiten de deur hield. De verkaveling volgt in de voormalige Fivelboezem de oude loop van dijkjes en kreken.

7

ROODESCHOOL WAS RUIM HONDERD JAAR HET EINDPUNT VAN DE TREINDIENST DOOR HET HOGELAND vanaf de stad Groningen. De naam van het dorp zou afgeleid zijn van het rode pannendak op de lagere school. In 1893 vond de feestelijke opening van het station in Roodeschool plaats. Het kopstation was voorzien van een draaischijf waarop de locomotieven konden worden gedraaid voor de terugreis naar Groningen. In 2018 is de spoorlijn die al eerder tot aan de Eemshaven was doorgetrokken ook geschikt gemaakt voor personenvervoer.

8

HET OUDE GEMEENTEHUIS VAN UITHUIZERMEEDEN IS IN 1908 GEBOUWD. De architect A.L. van Wissen uit Groningen liet zich in zijn ontwerp inspireren door Hendrik Petrus Berlage. De gemeente die in de Franse tijd was gevormd, gebruikte voor die tijd een herberg als vergaderplek. Na verloop van tijd vond het gemeentebestuur het storend dat de veldwachters burgers opbrachten in de gelagkamer en dat na een aangifte van geboorte of overlijden inwoners verplicht een slokje moesten drinken.

ROUTEBSCHRIJVING

ETAPPE NAAR LINKS

← **Losdorp - Uithuizermeeden**

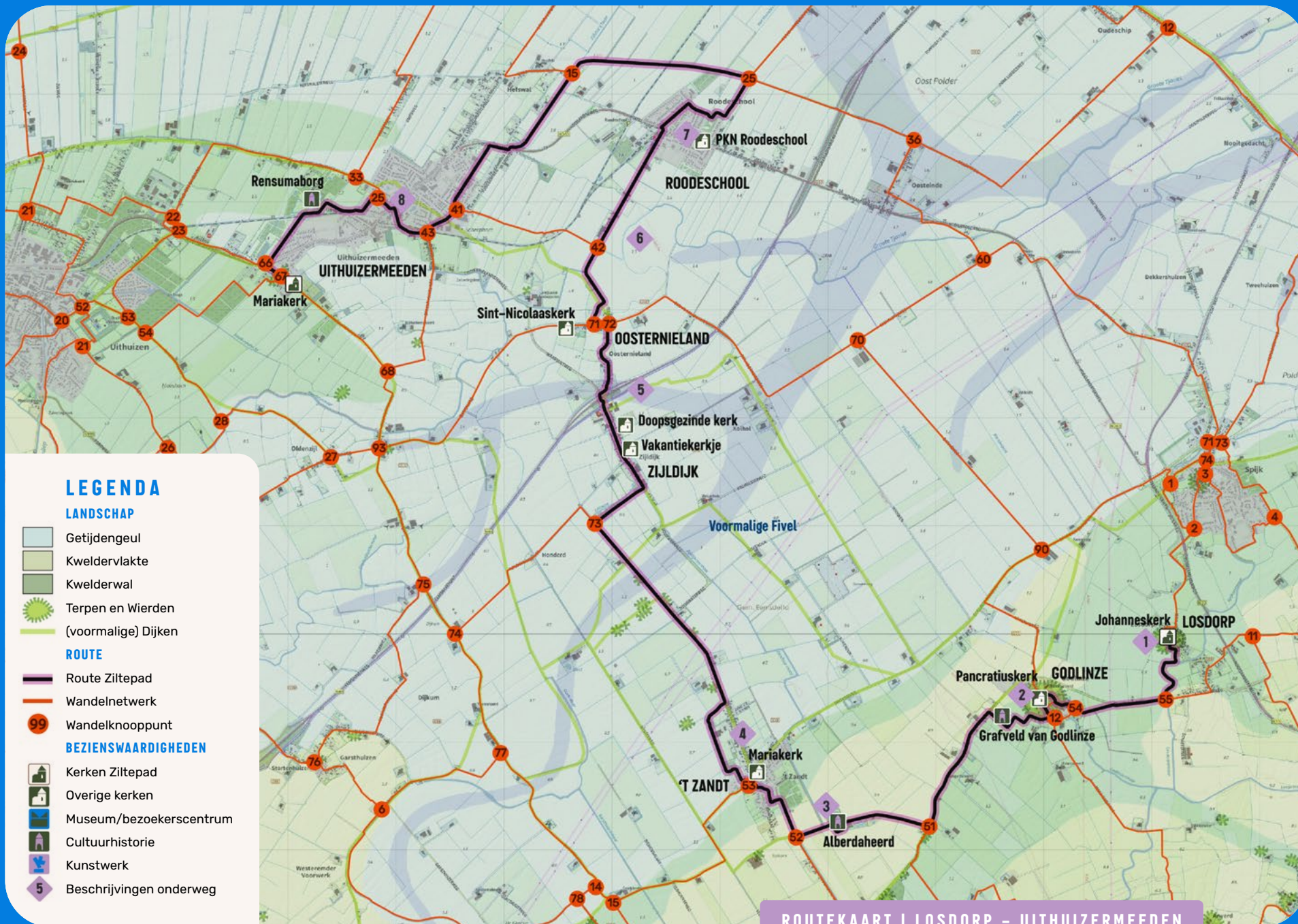
AFSTAND 21,6

STARTPUNT Johanneskerk

Met rug naar Johanneskerk ← **LA** over Frailemaweg en vervolgens wandelknooppunten **RA** → door park en voor Losdorpermaar **RA** → pad langs het water naar 55. Bij 55 **RA** → naar 54. Bij 54 recht door Hoofdweg en **RA** → Peperstraat. Ter hoogte Pancratiuskerk ← **LA** pad over bruggetje naar kerk en rechtsom kerk op Hoofdweg ← **LA** en vervolgens **RA** → Molenweg. Einde **RA** → Stelterweg. **Let op:** knooppuntenroute gaat ← **LA** het boerenland in. Op T met Provincialeweg ← **LA** naar 51. Bij 51 **RA** → naar 52. Bij 52 **RA** → naar 53 en Mariakerk 't Zandt. Bij 53 **RA** → Gasthuisterstraat en ← **LA** Kerklaan door bosje met gedichten aan weerszijden. Komt uit op Hoofdstraat ← **LA** en recht door naar 73. Bij 73 **RA** → naar 72 door Zijldijk en Oosternieland onder provinciale weg N46 door. Bij 72 recht door Tilweg naar 42. Bij 42 recht door naar 25 door

Roodeschool. Einde Tilweg ← **LA** Hooilandseweg en direct **RA** → Van Speykstraat. Einde **RA** → Westerdijkstraat en Ubbegalaan schuin oversteken pad door bosje. Daarna ← **LA** Dobswalpad door bosje. Komt uit op Laanweg ← **LA**. Bij 25 ← **LA** Greedeweg naar 15 en recht door Schapeweg naar 41 in Uithuizermeeden. Na kruising met Hoofdweg N363 **RA** → Tjarietweg (parallel aan provinciale weg) en ← **LA** Kwekersweg. Bij 41 **RA** → Kaapweg naar 43. Bij 43 **RA** → over Havenweg naar 25. Bij kruising met Bergsmastraat **RA** → Kerkstraat over spoorlijn. Bij plein links Hoofdstraat en direct **RA** → Oudedijksterweg. Bij 25 Noorderstraat recht door naar 66. Voor spoorlijn **RA** → langs station Bospad. Op T ← **LA** Rensumalaan. Einde Hoofdstraat oversteken en **RA** → en vervolgens ← **LA** Torenstraat naar Mariakerk Uithuizermeeden.

LEGENDA

LANDSCHAP

- Getijdengeul
- Kweldervlakte
- Kwelderwal
- Terpen en Wierden
- (voormalige) Dijken

ROUTE

- Route Ziltepad
- Wandelnetwerk
- Wandelknooppunt

BEZIENSWAARDIGHEDEN

- Kerken Ziltepad
- Overige kerken
- Museum/bezoekerscentrum
- Cultuurhistorie
- Kunstwerk
- Beschrijvingen onderweg

ROUTEKAART | LOSDORP - UITHUIZERMEEDEN

FIETSRUTES

RECHTSOM

ROUTE Uithuizermeeden - Losdorp

AFSTAND 27,5 km

STARTPUNT Mariakerk

Met rug naar Mariakerk Uithuizermeeden **RA** → en op Torenstraat **← LA**. Bij 74 **RA** → naar 73. Bij 73 rechtdoor en vervolgens **← LA** Hefwalsterweg naar 70. 70 rechtdoor en **RA** → Meneersweg 77. Bij 77 **RA** → Dwarsweg naar 71. Bij 71 **RA** → 72 en rechtdoor 16. In Roodeschool bij 16 **← LA** 15. Bij 15 rechtdoor naar 13 in Zijldijk. Rechtdoor door 't Zandt naar 6. **← LA** naar 14 en rechtdoor richting 22 tot aan Losdorp en Johanneskerk.

LINKSOM

ROUTE Losdorp - Uithuizermeeden

AFSTAND 27,5 km

STARTPUNT Johanneskerk

Met rug naar Johanneskerk **← LA** Frailemaweg. **RA** → Westendorpweg. Op Schafferweg **RA** → naar 14. Bij 14 rechtdoor naar 6. Bij 6 **RA** → naar 13. Bij 13 rechtdoor 15. Bij 15 rechtdoor 16. Bij 16 **RA** → 72. Bij 72 rechtdoor 71. Bij 71 **← LA** naar 77. Bij 77 **← LA** naar 70. Bij 70 rechtdoor naar 73. Bij 73 rechtdoor naar 74 en bij 74 **← LA** Torenstraat en **RA** → naar Mariakerk Uithuizermeeden.

LANGS DE RUIGE RAND VAN HET NOORDEN

Foto: Marieke Kijk in de Vegte

HET ZILTE PAD

LANGS DE RUIGE RAND VAN HET NOORDEN

Met het pad van
kerk naar kerk

willen Groninger Kerken en Stichting Alde Fryske Tsjerken in samenwerking met Visit Wadden het cultureel erfgoed verbinden aan het Werelderfgoed landschap, de unieke dorpen, de inwoners en het thema bezinning.

HET ZILTEPAD BIEDT MEER DAN ALLEEN WANDELEN EN FIETSEN

Naast de wandel- en fietsroutes is er o.a. ook een Podcastserie, een Meditatiegids en een Menugids met lokale culinaire inspiratie. Deze liggen voor je klaar in de deelnemende kerken, maar je kunt ze ook terugvinden op www.visitwadden.nl/hetziltepad. Daar vind je ook een overzicht van lokale activiteiten langs de route en suggesties voor overnachten en eten onderweg.

TOEGANG KERKEN

In de Provincies Fryslân en Groningen zijn langs Het Ziltepad de kerken in principe dagelijks geopend van 1 april tot eind oktober, van 9.00 tot 17.00 uur. Buiten deze periode is toegang mogelijk via een sleuteladres.

De kerk van Hegebeintum is een uitzondering in deze route. Kijk voor de tijden op www.terphegebeintum.nl

In de Provincie Noord-Holland is soms een andere openstelling van toepassing. Kijk voor de actuele informatie op de website www.hetziltepad.nl

MEER INFO

Je kunt ons volgen via Instagram en Facebook [@HetZiltepad](https://www.facebook.com/HetZiltepad)

22 ETAPPES

Vanaf 2027 heeft Het Ziltepad maar liefst 22 etappes langs de Waddenkust, van Den Helder tot Termunten én 22 rondwandelingen, bij elke kerk één.

HET ZILTEPAD IS EEN GEZAMENLIJK INITIATIEF VAN

Groninger Kerken en Stichting Alde Fryske Tsjerken in samenwerking met Visit Wadden en is mede mogelijk gemaakt door Het Waddenfonds, Mondriaan Fonds, Stichting Vrienden op de Fiets, Provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen, FB Oranjewoud, Gemeente Hollands Kroon en het Cultuurfonds.

COLOFON

SAMENSTELLING, TEKST EN FOTOGRAFIE

Fokko Bosker

REDACTIE

Ruth ter Voort, vrijwilligers en inwoners, Stichtingen Groninger Kerken & Alde Fryske Tsjerken.

TOPOGRAFISCHE KAARTEN MET ROUTES

Fries Erfgoed Collectief - Jelmer Bokma & Topokaartopmaat: Luitzen Nijdam

LINOSNEDE OMSLAG

Beeldend kunstenaar Gerrit Terpstra

GRAFISCH ONTWERP

NØBODY | thisisnobody.nl

LUISTER HIER
DE PODCASTSERIE
HET ZILTEPAD.

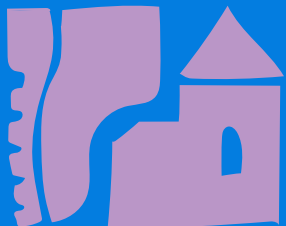

SPOTIFY

YOUTUBE

ELK DORP ZIJN
EIGEN VERHAAL.

**In dit routeboekje vind je een rondwandeling
in Losdorp en de trajecten van en
naar de kerk van Losdorp.**

Dit boekje is onderdeel van een reeks van
22 etappes die samen het volledige Ziltepad
bewandelen. Spaar ze allemaal!

